

Itt fogták el Kossuth Lajost...

Zugligeti emlékmű, — amelyet kevesen ismernek. — Budapest első Kossuth-szobra a zugligeti erdőben.

A bibliai átok inkább jelképi kifejezése most, mintha minden emberen valóságként megfoganna: igazán verejétkkel keressük mindennapi kenyerünket a forró nyári napokon. A város lakója, amint néhány szabad órája akad, menekül is ki a szabadba, a hegyekbe, a fák árnyatadó lombjai alá. A Zugliget, amelyről azt zengi a vers, hogy az Isten jókedvében teremtette, a főváros közönségének egyik legkedveltebb kirándulós helye, az utakon, a fák tövében, a zöld gyepen köznapi is találkozunk kirándulókkal. Mindenki tud utbaigazítást adni, ha vendéglőt keresünk, de még a Zugligetet ismerő budapestiek közül is a legtöbben elcsodálkoznak, ha azt kérdezzük tőlük, merre találjuk meg a Kossuth-szobrot?

— Kossuth-szobor a Zugligetben?

Amit mindenki elkerül a zugligeti erdőben.

Még a kirándulók közül is kevesen ismerik, — pedig most a kirándulós helyek minden nevezetessége időszerű, hisz a szabadba siető vidám csoportok vezetői szeretik fitogtatni ismereteiket. A Kossuth-szobrot azonban a legtöbben elkerülik, mert két út közé esik és a hatalmas fák lombjai eltakarják. Egyik ismert sportterem — aki, mint turista, jól ismeri a kirándulós helyeket is — elmondta, hogy csak az elmúlt télen fedezte fel a hóbasúppelt Kossuth-szobrot amikor sielés közben majdnem nekiszaladt a talapatának.

Ez a kevéssé ismert szobor pedig a főváros egyik nevezetessége, mert ez az első szobor, amelyet Budapesten Kossuth Lajos emlékének emeltek. A zugligeti kiránduló, amikor a meglehetősen meredek utakon, fásorokon felkapaszkodott a Disznófőhöz, nagyot fujtatva, felkiált:

— De itt aztán pihenünk egyet, feljebb már nem megyünk!

Sokan be is érik azzal, ha idáig eljutottak és letelepednek a vendéglőben, holott nem is kellene megszűnnie menniük és megláthatnák a Kossuth-szobrot. A Disznófő fölött alig néhány lépésnyire utjelző tábla áll: Jánoshegy, Normafa, Makkos Mária felé jelzi az utat. A kiránduló, aki tovább megy innen, ezen az árnyas úton ballag tova s el is kerüli a Kossuth-szobrot, amelyhez innen, egy kis bürün keresztül, egyenes, de napos út vezet a zugligeti Kossuth-szobor elé. Hatalmas tölgyek, bükkfák lombkoronái környezik és takarják el azt a kis dombtisztást, amely a magyar történelemnek, a gondolat szabadság mozgalmainak egyik legnevezetesebb helye.

„Ő az — fogjátok el!”

... Mikor 1836 tavaszán véget ért a diéta, Kossuth Lajos nem akarta abbahagyni az első magyar politikai hírlpnak tekinthető „Országgyűlési Tudósítás”-okat, amelyben — mint köztudomású — száraz közlések helyett publicisztikai írásokban az ellenzék elveinek adott hangot. „Törvényhatósági Tudósítások” címmel folytatta vállalkozását, hogy tovább is szolgálhassa eszméit és fenntartsa a közvélemény érdeklődését az ellenzéki mozgalmak iránt. A kormánynak azonban nem tetszett Kossuth működése és nyomására a nádor megtiltotta a „Törvényhatósági Tudósítások” terjesztését, egyes leveleket pedig lefoglaltatott a postán. Kossuth öntudatosan és elszántan szembehelyezkedett a gondolat és a sajtó szabadságát eltipró intézkedéssel, nemzetközi közséremnek jelentette ki a nádori tilalmat és a megyékhez fordult védelemért. A törvényhatóságok nagy része Kossuth mellett foglalt állást és felírt a nádorhoz a „Törvényhatósági Tudósítások” érdekében.

Kossuth tovább terjesztette lapját, a nádor azonban ismét tilalmi rendeletet adott ki. A „Törvényhatósági Tudósítások” mégis megjelentek. Erre aztán a hatóság intézkedett, hogy fogják el Kossuth Lajost.

Májusi éjszaka borult a Zugligetre. A végtelen csendben csak a fák levelei zörrentek. Mindenki nyugodni tért már, csak az „Isten szeme” nevű szállóház felé közeledtek a fák sűrűjében bizonytalanul elősurranó alakok. Rastogtak a lehullott száraz fa-

ágak nehéz lábbelik alatt, fegyverek villantak meg a lombok között beszűrődő fényben s meglehetősen nagy csapat katona lepte meg hirtelen az „Isten szeme”-t. A császár katonái jöttek elfogni a szabad gondolat fiatal apostolát és mivel Kossuth jó lővő hírében állott, ugyancsak iszkolva közelítették a szállóházat. Polgári ruhás férfi követte a katonákat, akik benyomultak a szállóházba és feltűzött szuronyal, lővére készen keresték a „Törvényhatósági Tudósítások” szerkesztőjét. Báró Eötvös Ignác, a polgári ruhás férfi, a hatóság küldöttje, aki rámutatott Kossuthra:

— Ő az, — fogjátok el!... És 1837 május 5-re virradó éjjel elfogták Kossuth Lajost és bekísérték a budai kaszárnnyába, ahol katonái tömlőche zárták. Ezután a pesti szállásán lefoglalták iratait, leveleit és szigorú vizsgálati fogság után, a Tábla háromévi börtönre ítélte Kossuth Lajost, a hétszemélyes Tábla pedig, akárcsak a Martinovics-pör idején, sietett a császárnak és kormánynak kedvezve, lesujtani és egy évvel megtoldotta Kossuth büntetését. Wesselényi levéltárában őrizte bírái szavazatait és jellemző erre vonatkozó kijelentése: „... egy kis történelmi adat a kormány nevezte bírák függetlenségéről”. Kossuth Lajos bebörtönöztek és csak 1840 április 29-én szabadult ki, amikor az ellenzék nyomására a politikai foglyokat szabadon bocsátották.

Mezei virágok Kossuth szobrán.

Itt ezen a helyen, ahol most a szobor áll, volt az egykori „Isten szeme” nevű szállóház, ahol Kossuthot elfogták azon a májusi éjszakán. Az ut szélén két hatalmas tölgy áll, mint természetalkotta kapu. A kis fennsíkszerű emelkedés közepén faragtalan rózsaszínű kődarabokból felfelé kisebbedő három kőkockát raktak egymásra, a tetejében Kossuth Lajos bronzból készült mellszobra. Alatta, a második kockában, domborművet illesztettek, amely Kossuth elfogatásának pillanatát ábrázolja. Balról báró Eötvös Ignác, egyik karján köpenyével, másik karjával Kossuthra mutat, a kinyújtott kéz mögött, a közepén, két szuronyos katona, jobbról Kossuth Lajos kabát nélkül, főtelen fejjel, jobkezét a szívére teszi. A bronzba öntött dombormű alján felirat:

KOSSUTH LAJOS

elfogatása a Zugligetben. 1837. május 5.

A dombormű jobbsarkában Tóth J. 1911, a szobrász jele.

Hatalmas tölgyek és bükkfák környezik félkörben a szobrot, hat elszórt kő jelöli még az „Isten szeme” egykori helyét és ugyancsak félkörben hat deszkapad, amelyen a vándor megpihenhet. A szobor talpzata köveinek a közét beszározták, úgy látszik, nem állt már elég biztosan, holott nem is olyan régen, 1913-ban, emeltette a zugligeti egyesület a meghatározó emlékművet, Budapest első Kossuth-szobrát.

Amint a szoborhoz vezető néhány kis kőlépcsőn megállunk, melázza szemléljük a jobboldalon iecsőngő fenyőfakoszorút, amelynek zöldjét a nap már rozsdaszínűre szíta. Fenyőtobozok, babérlevelek, barkák és szilvészett papírszalagnak a csokrá, amelynek többi részét már leszaggatta a szél. A mellszobor aljába egy kis tölgylombot tűztek, amely már ugyancsak megsárgult a napsütésben. A dombormű alján és a talapzaton csomóban odatett mezei virágok, a domborműre profán „Itt voltam” firkálások között ez az egyszerű betűkkel írt kérdés, amit valaki ugyancsak ceruzával rött a bronzlapra:

„Kossuth apánk, gondolsz-e reánk?!”

Erző szívek egyszerű megnyilatkozása: mezei virágok és egy sor ceruzairás... Szemközt a szoborral, az uton túl, vízmosta repedés, mellette egytől eredt, összeölelkező hatalmas öreg fák, — talán erre tapogatódtak előre a császár katonái, amikor sok év előtt egy májusi éjjelen Kossuthot keresték, hogy börtönbe hurcolják... A lombok közül szabad hegyek látszanak, amelyek közt a város felé vezet az út, — talán itt áldogált nem egyszer Kossuth Lajos, a felszabaduláson, a nagy átalakuláson gondolkodva, mielőtt a fegyveresek reácsaptak a zugligeti erdőben...

Tamás Ernő.

P. H. 1929 aug 11